

АМЦАБЗ

№3, 2018 м.

В. Цыганова, 02 м.

ЗДУНЕИ АШӘЫГАҚӘА ИДЫРҢШЗО

Зуафара зышәагаау, збафхатәра захаракыроу арфеиафы илшамтақәа рзы уаницгәырғо иефутдааша акрыкоуп, аха уи шыцрамкәа ианзеигъшьароу.

Шықәсырацәала зырфеиаратә дунеи аеи хәа иатцәа ахәыцқәа рашта итазтаз хәыза Виссарион Цәыцьба ишәыга лашақәа ахәыцқәа рыччабжь иалфуашәа уахауеит. Зафа жәеинраала, зафа жәабжь ахәыцқәа ирзынархоу ржурнал «Амцабз» адакьяқәа дырпцзахьоузеи ажанрқәа зегь хзырцо Виссарион исахьяқәа. Урт афырхацәа рсахьяқәа гәылтәауп асахьафыхәы ахәыцқәа рахь имоу игәыбылрала.

75 шықәса цсуа қарала иарпысымта хәа аназырхәо аамтоуп, аха арфеиафы изы ихатәроуп, зыцсы тоу ашәыгақәа рырцәажәаф изы – ифбангы.

Виссарион Цәыцьба ихатәроу ишықәс идныхәало, аус ицызуа ифызцәа гәакьяқәа, ирфеиаратә еихьзарақәа иреигәырғо, ишәыгақәа идырпцшо хжурнал адакьяқәа рыла даеазныкгы идахныхәалоит ихатәроу харфеиафы, ихатәроу ИМШИРА!

Ақара наза хазшаз иуатәеишьааит!

Иузгәакьоу, бзиа узбо Амцабзаа

ДАЕАЗНЫКГЫ

Даеазныкгы, даеазныкгы са схинхэинда,
Даеазныкгы, даеазныкгы са схэычында.

Ашэткэа рдэыцшзае даеазнык

Ақэсра сылшартэ, даеа мчык

Соур, шыри, сзыхъзарызеи,

Шака ассиркэа збарызеи?!

Аанда схытцын ашта сталарц,

Ахышэ ғысхрын ғынык сыоналарц.

Азха сыоны сынтаххрын,

Сан лхаќа-цыка схрын.

Саб иеыхэа аѓера ахъишыуаз,

Икэадыр-чаца ахэша зхышыуаз, –

Нап иамгацзар исыпшаарын,

Иеы акыркыырбжы сахарын.

Хэдыш ахъаххэалоз сыцшырын,

Уи зегъ реиха схэычра иацшыын.

Еимак хамамкэа хашцеиси,

Исымбазакэа аамтагы саосит.

Саб исеихэахъан, издырыр,

Аамта-ехыцэга сымкэадырыр,

Стцауеит, схэычраеы сынхозма,

Даеазныкгы, ма схэычхозма?!

Даеазныкгы, даеазныкгы

са схэычында,

Аанда схытцны еазнык

хашта сынтацшында...

ЛАНА ЛАРТМАК

Лана артмаќ хэыч лкын,

Амышэхэыс асахъа анын.

Амф хэа дашьтан, илызхэомызт,

Иахымцэажэозгы лгэацхомызт.

Лыхэда ихылшыуан уи даацсар,

Амшэ лыпќон итаз кацсар.

Урт еифызцэан, еицыршэомызт,

Аха иабаќоу рхэоу еикэшэомызт.

Лана дтэуон, амшэ зырфуан,

Дгэаан лартмаќ лтэахуан.

Ихамбазакэа аамта цазаап,

Лана амшэ ахэашъа лтэазаап.

Ашкол дталеит, Лана ддухан,

Амышэхэыс хэыч, аоны унымхан,

Лана улыцыз, дыхъчала,

Уаргы ацэажэашъа тцала.

САРА АҒЫРРА СҒАХЫН

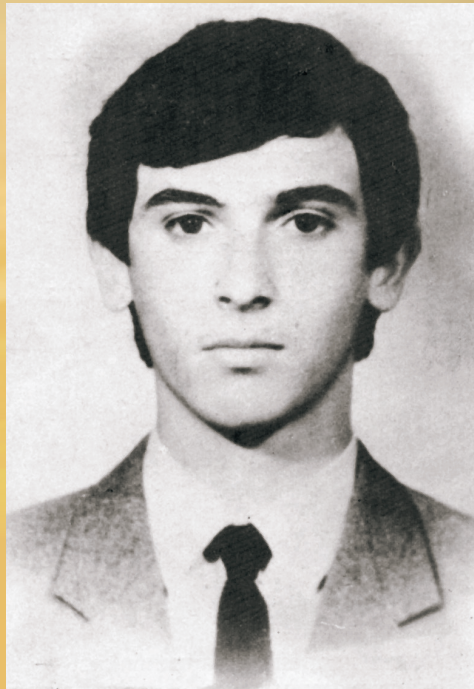
Сара аңсаатәра цәгья исгәәпхоит,
Атыстра ааигәара сынхоит.
Уака ихтәалоп атыс-хәыч ан,
Изғу шәасхәап, аха уашьтан.
Санхәычыз аахыс исхын,
Амтәыжәфа сымазар сҒахын.
Амтәыжәфа иадыруеит фада апрышьа,
Аныкәараз аимаа рышьан.
Аха амтәыжәфақәа рҒизомызт,
Аңсаатә прышьагь узтазомызт.
Са схәычыназ срыташьыцуан,
Мтәыжәфадагь хыхь сышьтыцуан.
Аха уи алакәқәарә акәын,
Хәычра аамтан, сызлаз лакәын.
Уи аахыс итүазеи, исхаштзом,
Лакәаа ртәыла хара сашьтзом.
Амтәыжәфа сшашьтаз цәгья саапсеит,
Лакәаа-ртәылаә цъара инхеит.
Сара аңырра сҒахын...

НЕСТОР АЖӘЕИНРААЛА ИЦОН

Нестор Тырқба изкны

Нестор ажәеинраала итзон,
Нас дышнеиуаз деилагон.
Циси-цыси цырпыруан,
Изымкыр дтәуо даахынхәуан.
Абга ибарцаз абна дылан,
Амба дқәәцәза зны дтагылан,
Ампыл иасуа дызбазом,
Убракагь Нестор дааңсазом.
Тәамфахә имам уи дқәасқәасуа,
Акы дашьтоуп ашақә дасуа.
Иангы дишьтоуп дицәшәаны,
Даалгоит кырынтә дыпканы.
Тәыла ссирк ағь уи дынхоит,
Нестор иеиңш зегьы иргәәпхоит.
Ахәычра ацыңхьқәа қаңсоуп,
Ара амфасрагь кыр иаңсоуп.

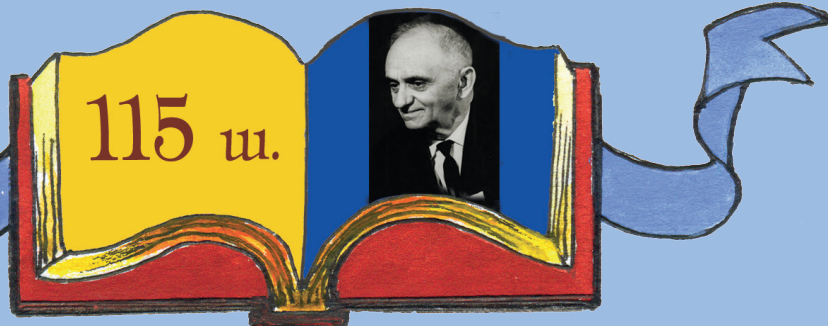
АФЫРХАЦӘА РХЫЛЦШЫТРА

*Зыңсадгьыл зхы ақәызцаз ҳағалымцәахқәа
ирыхъзынқылоуп*

Дали Цабали аҗеишьцәа ракәын,
Ерцахә амцан ажәйтәза инхон,
Рыңсҗазаара зеиңшраз лакәын,
Лакәфырхацәоушәагь иҗион!
Урт Маршьанқәан – хыңхьазарала,
Ишнеи-шнеиуаз ирацәаҗеит.
Маң-маң еиҗытдит абиңарала,
Ус иахъанзагьы иаанхеит.
Дали Цабали хәагь хъзыс ирхылеит–
Дара рхылцшытрақәа зтанхоз.
Урт уаа гәгәақәан гәашьамхыла,
Дыҗамызт рацлабра зылшоз!
Аңыза иңыза хәа – иаңхьагылаҗцәан,
Иахъабалакгьы ахра руан.

Ажәван ашҕагь Изшаз игәылацәан,
Жәвангәашәпхьараҕа рымә хан!
Кавказ ашьхақәа реибаркыра
Ахәта дуззак дара иртәын.
Рыңсабара зегь ланарцшыран,
Иблахкыгаха ицьашьатәын!
Марыхә ашьха акатәара
Ихибахәа ицон, иауан.
Урт рныкәара – хьызрацаран,
Нхытц-аахытцгы рхытцша гәгәан!
Лаҕа, Чхалҕа... Ажара хәа –
Рқыҕа беиақәа рацәан.
Инхон-интцуан ағьарахәа,
Кәыдры ахықәан рцашә ҕиауан!
Араҕа имәасуан Абырфынмәа –
Чынҕатәылаҕа анкья ицоз.
Иахпырхагоу уаә диахажьрым хәа,
Рыбла чыц еипш уи рмыхьчоз!
Ршьамдгьыл гәакья еснагь иахзызон,
Рыңсы ахтныртцон иаҕаххар.
Ақәылацәа рцәа иҕазызон –
Бцьартцас ражәа аатдырҕьар!..
Убарҕ ағьефқәа ирхылтшьҕтраз уакәын,
О, с-Беслан цшза, сыхькәыршәа!
Уабдуцәа ркәалмәа ухымшәо уқәын, –
Хәҕа уиңылеит уаргы умшәа!
Хжәытәзатә Цсадгьыл уашьагәытны,
Ус назазагы уаанхоит.
Етәоушәа икыдлаз ухьз санықәны,
Гәадурала ухьзрашәа схәоит!
Ерцахә цагы агәы иахәоит,
Багада ахрақәа иргәапхоит.
Хазну амәа бзантцы импсахуа,
Хҕоурых ракәа цымтәа иахгоит!..

Витали Амаршьян
Акәа, 03.11.2017 ш.

Мушьни Аҳашба

ҲАИҶ АБРА ДАДИН...

ҲАИҶ

Ақбараш ақытан дынхауан Ҳаит ҳа азэы. Даара дуаста бзиан иара. Ауаа ирыхэараны, иара инапы иааканамцауаз ҳа акгы ыказамызт. Ихата уаф бзиабафык, уаф гытбаак иакэын, рхэоит. Ааигэа-сигэа, ақыта рқарацэа еизганы, ауастара дирцауан, иуааитэуан. Есышықэса жэафыла, жэохэфыла ирцаша андирцалак, иныхэа-ныцхэаны, доусы рхатэы мфэ инықэитцалон.

Убас зны, зцара нагзаны, иоуишьтрэны иказ ицафцэа ааизан, акампания изыкарцеит. Даара ибзианы астал дырх-иеит. Фык-бзык иазхэараны, чысхэыс иказ зегы рыхкы абра икэын. Ускантэи аамтазы убри акара ирзымдыруаз апатырцъанқэатцэкагы, агантэ иаахэаны иаарган, уажэы икацшы-уаркалеиуа, ачанахқэа ирынны, астал иқэгылан.

Рырцафы днаганы, астал агэтан днахадыртэеит.

Ицафцэа зегы ааикэшан, ивагга итэеит.

– Абри агыама убар?

– Ари иаха иеигыаушыауазар?

– Абри афы, афны итахтэаз фуп...

Рырцафы афатэ-ажэтэ идгалауа, Ҳаит ицафцэа иматц руан. Еихаракгы, иара иапхьатцэка ифатэаз, ицафцэа зегы реиха бзиа иибауаз Ардашьыл, ирцафы иматц ахьиуаз, бжеихан ишьапқэа дрықэгылан.

Ус, иара игэазырцхаз уара идыр, абри Ардашьыл итаххеит патырцъанк ифарц. Инапы наигзан, итамтамуа иказ акы аарылихит. Ахэызбақэа иакымкэа, ифбамкэа астал икэын, аха, ацэа еицш снацханы, сак аамхны исфап игэахэын, иааифытцакны, ихапыцқэа нақэиргэгэеит. Аха анс иауазма, ичны икацаза икамыз, иаапжэан, ацэа итаз зегы иара иапхьа итэаз Ҳаит ижакыа баба иаалафэеит, икэымжэы хэа, ибырфын каба, акы аанмыжкэа, зегы архэашеит.

– Ҳаи, исыхъзеи, ахыкәалаа сықәшәандаз! – иҳәан, Ардашьыл мпахъшьык аашьтихын, днеины, ирцафы ижакъа арыцкъара далагеит. Егъыртгъы ари икәлаз рцәымгхан, доусы дахьтәаз дџацкъаны, рымпахъшьқәа рыма иаикәшеит...

– Шәәкәйт, дад, шәәкәйт, шәхы шәмыргәамцын, – иҳәеит Ҳаит, ишьамхқәа ирықәыршәыз ампахъшьы ала иерыцкъауа. – Ардашьыл иреицәа-иреигъ акы ихаразам... Зегъ зхароу сара соуп... Ардашьыл сара ауастара исыртцеит. Дкәза бзиаствәит, аха аамысташәара захъзу иажәланы акы исмырбеит, акультура хәа изышьтоу иласмаазеит... Сара сусура агра ауп исыхъзазгъы!

Ауха, Ҳаит афны дахъаиз, лацәаа-ихъшь изыкәмцазеит. Абри уажәранзатәи иусуракны игхаз игәы иаатцалан акырза дархәыцит.

Аусушьагъы иагымкәа идыруа, дазкәзаны, ауафрагъы игымкәа, аамысташәара иланы, зегъ рыла иахъатәи аамта данаалауаны ауафытәыџса иазара – азә имацара затцәык изыхәан даараза ишуадаџу агәра игеит иара.

Абри ашьтахъ, мчыбжьыкгъы мтыцкәа, Акәа ақалакъ акны дааны, ргыларак афы бригадирс аусура далагеит Ҳаит.

Абракагъы Ҳаит, аусуцәа фарацәа идкыланы, иара иусушьа дирцауеит, иусуцәа кәзақәаны иазыкаитцоит... Убарт зегъы инрылагзангъы, дахъақәшәауа, ауаа рыгракәа дырбауа, ираецныхәауа, ауафара ашка икылызгауеит хәа дафуп, рхәоит.

СЕДА

Уахык Бган Уасил асасцәа итан. Саргъы сақәшәан, убра сыкан. Дыкан ашьацазахырта азауад анцъныр хада Толуцаргъы.

Ҳнапкәа аахдырзәзәан, астал хнахадыртәеит. Ацшәма итаца Мкыд дах-

хагыежьюа, хаматц луан. Лара лыпқа хэычы – Седагы, лыкьянцья лыма, акэакьтафы дыкфатэаны дыхэмаруан.

Атэыцак, атэыцак шытаххьян. Акрыфара хналагауаны, абри Толуцар, инапы аанаигзан, арашы алтэцэа, икапшышьза изны ачанах ианыз ашэишэижы махак аалихит, инархэы-аархэуа днахэацшит. Акаэртэра ахьалагауазтэка неифыцтакны, ихапыцкэа накаэиргэгэан, акакаэа-фэахэа иаахиргэидит. Амч гэгэа атахимхакэа икам, нака-аака изамокаэагы аатчааит азныказы.

«Хаи, ианацьялбеит, амла дагауа даазма!» – аасгэахэт сара азныказы. Сышихэацшуаз, ашыла зымтэаз алукаэа реицш, агэырф-гэырфхэа ихапыцкэа аифафара иалагеит.

Сара сеицш, Толуцар дгэазтакаэаз егыртгы какакаэеит, аха инеихэацшы-ааихэацшкэан, азэгы фимтит.

Седа хэычы дахьыхэмаруаз илмахакэа дыкам, убрыгь дааин, уажэы Толуцар иапхья дгылан, лыблакэа траа дихэацшуан. Дихэацшуан дгачамкцэканы: абри зыбжы гауа збандаз хэа, лыблакэа ааитцыхны, Толуцар ихапыцкэа дрытацшуан. Иара акакаэа-фэахэа абаф ххуа, ифы итарбылгьяуа, афара дафын.

Мбатэбара илбауан Седа хэычы – хатца дуззак, ицатцакэа царцаруа, ашышь еицш агэырра дахьяфыз.

Ус абри азгаб дааицгэартэит зегы. Дгэалтэит лангы. Еи, акы аахала-лыжыра дыкоуп хэа лгэы иааташэеит Мкыд.

– Седа, бара быцсшьара аамта ааит, шыта бца, нан, биартахь! – лхэеит лара.

Иара убри аминут азы Седа, дцэырхазшэа лыгачамкра даалцын, лнапы хэычы ала лыкьянцья лхы акаэцэанынза иаашьтылхын, ус фэалтит:

– Нанду уахатэи лыкамзаара уцсы иапшэмахеит, – лхэеит лара, Толуцар дицацшуа, – мамзар унаганы, ухы атзамц ашка ирханы, акфэафара укфалыргылара дыкан!

Асасцэа ирзымычхазт, акыркырхэа аччара иалагеит. Толуцар дыпхашьян, апырпыл еицш, дкапшышьза дааицралеит. Седа лан, афы злалнахауаз аграцинка ахыгэхэа астал иныкалыргылан, днеины, Седа хэычы лмахцэа даанылкылеит, дыртхатхашьеиуагы егы ауада шыказ длыма лфыналхеит.

Иара абри аминут азытэка, иара ауада ашэ аартны, даалагылеит азэы, ижакья гэымжыатэшэа ицыркэдааны.

– Убас, убас, Седа хэычыца! Бара ибхэаз Нану изылушаз аткысгы игэгэоуп, – лгэы аазтэитцеит иара. – Шыта сара сгэы сыртынчырцсылшауеит, бара быкэлацэагы сускэа рынагзарафы абас иаасытагылауа ианалага! – Абасгы иажэакэа инарыцитцан, дахьца-дахьяа уафы иааизгэамтазакэа, дныцашэкаэа дцеит.

Ари – Хаит иакэзаарын.

Инна Җацьымҗа

АЗЫХЬ РНЫҖӘӨИТ

Азыхь ахахьы зегьы рцәашьхәкәа еилатаны ирылхыз ацәашь ду аркын. Дадуи, Нандуи, рыхшарей уахь рхы рханы игылан.

Араса амта ашәымкьаҗ анарма шкәакәа ықәыршәын. Уа иқәгылан гәабалаак, ахәажәакәа антцаны. Ахәсақәа ргәабалаакәа ирнын арбаҗькәа, ачашә. Нанду лҗаца лгәабалаа ианыз ахәажәакәа амра, амза, ахаҗьшья, ала, атла ухәа рсахьакәа рыман. Ак ырцәины, акы җаргәаҗаны иҗатан. Ахәыцқәагы убарҗ ахәажәакәа ирзыҗьшын. Аха Даду дныхәонатҗ җымҗ игылан. Җаҗшьязыхьяа ааихьан, аха макьяна ахахә ду иавагылан. Аха иалакнахаз ахәыцқәа руарҗалагы аиҗабацәа ақәымтәакәа, ичҗаны иҗьшын.

Даду ацәашьы кны азыхь иныхәон.

– Сшамкәа сызшаз! – ихәеит Даду:
– Азы ҳаҗа, адәы ҳаҗа, ҳабна шаҗа, ҳашьха гәҗа!
Мшаенеипъш ҳзыхь кеикеиуа, ази ази еицыло,
агеи ашьхеи еигъыло, амџа шнеиц инеиуа,
ҳзи ҳабнеи еигымхо, инагзаны ихаҗ ҳаҗстазаара!
– Амин! – рхәан, зегъы адрухәа ихырхәаны, иаакәгъыжбит.
– Ак җашәҗоушәа шәәҗуп, аха азы шыҗәоу ишәымбакәа, хьчашья
шәымазам азыхь, – ахәеит зегъыздыруа Аҗәбар.
– Ушаҗәыҗра, – игәамҗит Ачаҗәа, – ҳара ихалшо җахҗоит, егъи зегъы
Анҗәа ду инапы иануп.

– Иулымшогъы уазхәыҗроуп, – иаҗәыҗуамызт Аҗәбар.

– Изумхәозеи, уара уоуп хыла идыртәуа, сара
соуп иныхәагәтәу! – ахәеит Наҗра ҳаҗшья.

– Укьяҗпыҗәза уахьыҗоугъы сара исха-
роума!

– Аҗызшәа алшәымхын ҳныхәара! –
Аиҳаб ду Аҳаҗшья иахәаз ахыҗара җа-
ломызт.

Уи аамҗаз Даду җитит:

– Шәабаҗоу, уара, Қымса? – ива-
гылазгъы аабарҗеит. – Аеыҗәахра
абаҗаху?

– Қымса длафхәәәуп, – иаахьадыршшеит агәылацәә. – Җарбар калом хәә, ахәыцқәә ижьоит.

– Рбаҗьфароуп иҗоу, – ихәеит җаңшыазыхьаа руазәк.

– Ус умхәан, алыпҗа хәуааит! – ихәеит агәыла ааигәә.

Уи ашьтахь Нанду лмаҗа лыхцәы җаҗьшышьза, ахәыцқәә асахьахәы-рақәә змаз ахәәжәәқәә рзылшон. Нанду лҗаца афатә шаны, зегьы ирымҗалҗон. Нанду азыхь таны, аҗлақәә, ачыкьқәә, адәқәә ирыкәылҗәон. Тәхәарақәәкгы лзацын еснагь еипҗш. Ацыхақәә иахаггы рыедьриатцәеит. Убри аамҗаз Ахаҗьшыа аҗар еизганы ирзеитанахәон ажәабжь хада.

Анкьа зны мдырк имаҗәәжәқәә азыхь иҗеизәзәзаап. Икеи-кеиуа иҗаз азыхь, изықәшәаз азхымгакәә, хагәха адгьыл аҗа иазцеит. Җаҗьшыазыхьаа арҗаш иааххалеит. Азыхь аҗыҗьгы иҗеиҗьза ахәын-цәә ахысит.

Ускан Даду иаб, уи иаб, уи иабду җаҗьшыазыхьаа еизганы, Анцәә диҳәә, азыхь дахәә, ашьха дахәә, ага дахәә, ииулак азыхь ирхынхәит. Уаха уи аҗыза шыҗамло, азыхь аҗқьара шагымхо ала җеиҗеит.

Ашәымш рыены, ахәырхәырхәә азыхь җыҗхәрааит. Ашәаҗьыҗьаҗьгы рыҗьсы ааивьргеит. Җаҗьшыазыхьаа легендак еипҗш ауп ишыр-гәалашәә. Аха Даду ишибахьаз еипҗш, есышықәса азыхь иныхәоит.

АЖУРНАЛ «АМЦАБЗ» САСЦАНЫ ИАҢОУП
ҚЫ. АГӘМАА ИХЪЗ ЗХУ ГӘДАТӘИ АБЖЪРАТӘ ШКОЛ АЦАҢЦӘА

РАДА

*Зыңсҗазаара иалҗыз
сахәшьа Рада илызкуп*

Схычпапыр хәыч, сыблеикәара,
Сыхаара сахәшьа.
Апхьагылаҗ хәа ззырхәоз,
Хәаигәа быкәзам иахья!

Ажәа кәышла еснагь ицәажәоз,
Сымазақәа засхәалоз.

Гәартыла еснагь сыззыкәз,
Саныхчатәыз сзыхьчалоз.

Иҗырпшыган ашкол аҗы икәз,
Зегьы ирапызгоз атцараҗы,
Ацәа бзиа хәа ззырхәоз,
Рада, ус быкән, быкоуп иахьягьы.

Бтаацәа рзыхәан ба бышәҗыкын,
Башьцәа рзыхәан ба бзатәын.
Бахәшьцәа хзыхәан ба бҗырпшыган,
Хаштра быкәым хара хзы.

Ари агәырҗара иамамызт анарха,
Икыдшәеит биетцәахә жжаза!
Инеикәыбыпсеит былацәакәа наунагза,
Ажәҗан иналазит быбжьы хааза.

Баб бнапы кны бима дцама?
Бахцәигама харт бара?
Ақәрахьымза хәа ззырхәо,
Бакәхама, сахәшьа.

Гәында Инапшьба

ААҢЫН САРА СҚЫҢАҒЫ

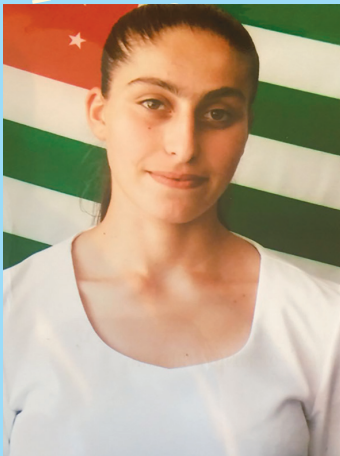
Игәазырхәагоуп аапын хара хәы. Уи иахзаанагеит апцара,
апшзара, ашәткәа рацәаны, амра ашәахәа хаакәа. Абнакәа,
адәкәа, ашьхакәа, ақалакькәа, ақытәкәа зегьы иатцәа бҗыла
еиланахәеит. Атцаракәа атәыла пцаракәа ркынтә ихынхәит.
Урт рытракәа рыкәцара иалагеит. Ауаа зегьы аапынтәи амш
ссиркәа иреигәырҗоит.

Анхацәагьы анхара нап адырkit.

Хәтыр зкәу Апсны икәынхо ауаапсыра зегьы! Ишәыдыс-
ныхәалоит рапхьатәи аапынтәи амшкәа. Урт амшкәа ишәзаа-
ргааит арҗиара җыцкәа, абзиабара, агәыцкьара!

Аманда Цсардиа

СҚЫҒА – СЫҒСАДГҒЫЛ

Қы. Ағмаа ихъз зху Ғадатәи абжьаратә школ 10-тәи акласс аҗаџаа еснагъ ххы рылахархә-уеит ашкол афныҗкеи уи антыҗ имџапысуа аусхкқәеи.

Җакласс анапхгаџы Басариа Наргиза еснагъ ҳагәцаралкуеит, анык даҳзылџызоуп. Лара лыб-зоурала ҳашкол аґы имџаҗаҗгеит хәажәкыра 15-16-рзтәи ажәылара 25 шықәса ахыҗра иазкыз ахәылҗаз. Зыҗ-садгғыл зхы ақәызҗаз афырхаҗәа рыхъзқәа

назаза хашҗра рықәым, урҗ еснагъ иґырҗшыганы иаанхоит.

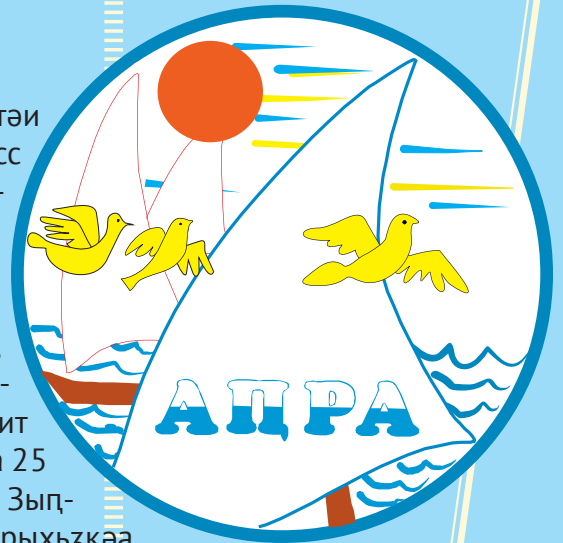
Ааҗын мшқәа рзы хрылахәын Җаҗсадгғыл ахъчаџаа рышьҗала аныкәарақәа. Җарҗааит ахыргәғарҗақәа, ҳаблала иаабейт айбашыра иннажыыз ааха гәғәа змаз аҗыҗқәа. Урҗ асахықәа хашҗра рықәымкәа иаанхеит хгәаґы.

Ххы алахархәит Очамчыра араион ашколхәыҗқәа рырґиаратә конкурс «Нарҗаа». Җара иханашыан 2-тәи аҗыҗ.

Җашколтә җсҗазаара еснагъ илахґыхуп. Җарҗаџаа ихалараазеит айхабы ҳаҗыр иқәҗашыа, аиҗбы изнеишыа, иҗхыраара.

Сара истахуп сқыҗа егьырҗ ақыҗақәа ирыламзырҗ. Аиааира зхы ақәызҗаз гәадаа рырҗарҗәа рқыҗа җшзахарҗ, ажәытәза ишырхәоз еиҗш, азбахә ссир-ны ирхәаларҗ!

Асмаҗ Уста-Охмед-оглы

ААҒЫН

Чыт-чыррит!
Ажәҗыс шәахәеит.
Ааҗын гәырҗыахә
Җзаанагеит!
Ихалалу, ирҗшзагоу,
Адгғыл зџыҗо,
Игәыҗаҗагоу.

Сбахча ааҗын
Иқәнаҗеит.
Иблахкыган иқанаҗеит!
Сқыҗаґы ааҗын
Уеырба,
Убарақяҗрагы җарба!

Салима Воуба

САН

Сара сан илеиґу дыҗам,
Ашәҗқәа дреиҗшуп дыҗшзаза!
Зегы дреиґуп сан, сыхаара.
Ашәа лзысхәоит ихааза.

Лаҗхыа сгылан ашәҗқәа лысҗоит.
Ла лзы иґысхит шыыжыза.
Сан дахыгылоу лыбла лхачоит.
Деигәырґоит цәґыза!

Лана Ашәҗҗа

АМАГӘҚӘА ЗШЬОУ АЦГӘЫ

Алакә

Злагарахьчак, аңсра даналага, иңаңәа ахык ирзынижыт излагара, җадаки цгәыки.

Аиҳабы изынхеит азлагара, агәыбжьанытә – аҗада, урт ирышьтанеиуаз, аиңыбза – ацгәы.

– Иҗастараны иҗоузеи сара шыта, – ихәеит уи, аиңыбза, – аңсра салагар, ацгәы шыны исфап, аха анаос? Җаңхәа сымлаго саатәома?

Арт ажәәқәа заҳаз ацгәы ус иааңәажәеит:

– Улахь еиқәумтан, аңшәма. Уи ааста еиңуп, уаалаган магәқәак сзыңшаа, абнарақәа снарылсуа, адәқәа снарықәсуа сахьнеиуа саарманшәал, сҗәәкәа инықәысташа аатәәакгы сзыңшаа. Иудыруеи хамңсраны хәҗазаргы.

Аңшәма ацгәы ишаҳәаз еиңш дныкәеит. Ацгәы ишатахыз еиңш ианааикәшәа, зыңшрак җамцакәа шәарыцара интыцит. Ишнеиуаз абнакны

ажьа кагэаны иааннакылан, иаманы ахэынтқар ихан ахь идэықэлеит, инаганы уи ахэынтқар иапқхьагы инаргылеит.

– Иудкыл, сах ду, сыпшэма – амаркиз де Карабас икнытэ абри ахамта хэычы. (Хэарас иатахузеи, ари ахыз ацгэы ахы итнахэааз хьзын.)

Абри нахыс, алпхынра зегьы, ацгэы шэарыцаны, еиуеипшым ахамта-қэа аманы иаацагылон ахэынтқар ихан. Ус ишыкказ ауп ахэынтқар ипқа диманы дынтытырц итаххеит хэа шахаз.

Инкылсын, усгы иаацэажэеит иара икны:

– Даара ауаф ихэаша, деихбаала дынзырхо схафы иааит. Шэааскья арахь, азиас ахь, ыкэабара, анафс икататэу зегьы сара еикэсыршэоит.

Ахэынтқар иирхаит ацгэы иахэаз, ыкэабара хэа азиас ахьгы ифы-неихеит. Ацгэы аалаган, ахэынтқар иееилыхны азы дантала, ишэихыз имаэақэа атэахит, инашьтарххны ахэхэарагы иалагеит: «Шэеиха! Шэеиха арахь! Амаркиз де Карабас азы дашьуеит, азаакэрылара да-лагеит!» Убри аамтазы, еикэыршэаны еифэаазшэа, ахэынтқар иеуар-дыңқэа азиас иаваршэны рфэархеит. Азы иагоз дамырхит, ацгэы акэ-зар, ахэынтқар инаидтэалан, изеитанахэеит, арпыс деилытцны адэы даакэхазшэа, икэылацэа уи имаэа-иоытэа зегьы мтарсны иргазшэа.

Азлагарахьча ипа иакэмыз ари, дубар дузымдыруа деилархэеит, улапш узикэымго даакэгылеит. Ахэынтқар ипқа данаагэалта, днеилып-сааит, лхы ахьылгара лмоуа дахьгылаз лызхара дызихэапшуамызт.

Азлагарахьча ипа ахэынтқари уи ипхаи дрыцны дниуан. Урт рап-хьака икэасқэасуа амфа ианын ацгэы.

Анхацэа ианаарылагылалак, атэархра иафыз ианаарацэажэалак, абарт адгьылқэа зтэу амаркиз де Карабас шиакэу рхадмырштлар, ишьталан иааиуа рлымха акынза инаргарцгы нарабжьнагон. Абас зегьы еикэжьа-еикэкатэа мацара ишнеиуаз, ахан акынза иназеит. Ахан акны дынхозаарын ауафжыфаф. Ажэабжьны игэаран уи зны-зынла дгыгшэыгхар илшон, еиуеипшым апстэқэа рцэа ихаирцар калон хэа – зны аслан асахьа ааихэон, дафэазныхгы дхэынапха дныташэкэа дцон хэа.

Ацгэы ауафжыфаф инаиеихырхэан ус ахэеит:

– Исахэхьеит, хатыр ду зкэу ауафжыфаф, ианааутахха угыгшэыгха уаакэгыларцгы улшоит хэа...

– Исылшоит! – дааччеит ауафжыфаф. Иара уи акэхеит, алым дузза асахьа иманы даакэгылеит.

Ари збаз ацгэы убаскак ишэеит, иаахьяацшаанза ахыб инықәпалахьан.

– Уаа ихаҕы изааго акы акәым, – ахэеит ацгэы аңсы аалаланы, илбааны ианаагыла. – Ирхэоит иара убасгыы, иааутаххар, ухэынаңха, укәыруа уҕынаухаргыы

улшоит хэа. Ари сара ахаан агэра сызгараны сыкам!

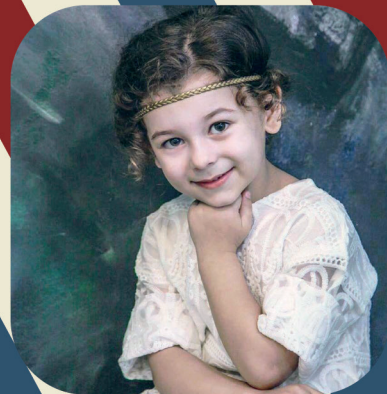
– Шьта, уара, агэра узымгону?! – Ауааҕжыфаа ибжыы ҕхаицалан, даакәгыежыын, – ассир убарц утахызаргыы, – дхэынаңха даацэыртцит.

Иара абратәкья ацгэы нышьтасын, али-ңси рыбжыара ахэынап нышьтагэаны иафеит. Иашьталаны иааиуаз аҕыуардынқәагыы ааскьязаны иаангылеит.

– Амаркиз де Карабас ахтынрахыы шәаахаңхьоит! – ахэан, иааз инарңылеит ацгэы.

Ахэынтқар иаразнак дыхнахит амаркиз де Карабас иахтынра, имал ду, днаганы пхэыссгыы диитеит иңха хазына – анцәахша-апринцесса. Аицынхара иалагеит урт насың ду рыманы. Амагәкәа зшьоу ацгэы ахтынракны иаанхеит. Ирхэоит уи ахашәахамбо адэы икәуп, гәмырҕыгыгас ауп ахэынапқәагыы закуа хэа.

Ш. Перро

Ахэыцкэа рдунеи ахышэ ханкылпшуа

Ша-лыпха зцу ауафы Адунеи ахь рапхьатэи иаира гэрыгъа-пшыа ацуп, апстазаара агэашэ цапха ипыхьашэарагы мариоуп. Ари Адунеи ахь данааиуагы ипыло ргэыргъа ччапшыи рныхэеи ихьдыршоит. Ас инаскъаргои изпылои Бзиа мѳа дыкѳлоит. Бзиа мѳа шэыкѳлашааит, гэыгърашѳкыи зцу хѳпшкѳцаѳ!

